

אמונה

מוהרא"ש נ"י אמר, שעיקר היהדות הוא אמונה פשוטה בלי שום חכמות, להאמין שהקדוש ברוך הוא מחיה מהוה ומקיים את כל הבריאה כולה, ודומם צומח חי מדבר הם עצם עצמיות אלוקותו יתברך, וצריכים להכניס בעצמו טוב את האמונה הזאת, ולא מספיק שיוודעים את זה בידיעה כללית, אלא צריכים לחזור על זה כל פעם, שרק הקדוש ברוך הוא נמצא ובלעדו אין שום נמצא, ורק הקדוש ברוך הוא היה הווה ויהיה, אבל בני אדם הנה הם כאן והנה הם הולכים, וכן בעלי חיים, הנה יש בעלי חיים, והנה נלכדו במלכודת ונתפסו ונהרגו, וכן צומחים, הנה יש עצים מוציאים פירות, והנה בא רוח סערה ועוקרת אותם, וכן דומם, הנה יש מדינה קיימת, והנה יש רעידת אדמה והכל נופל, כי כל דבר בזה העולם חולף ועובר, לא כן הקדוש ברוך הוא, שהוא יתברך תמיד נמצא, ואין זולתו נמצא, והוא חי לעד וקיים לנצח, וכשאדם מכניס בעצמו אמונה פשוטה בהקדוש ברוך הוא, אז הוא גם כן נכלל בחי החיים, והוא חי לנצח, כי כמו שהקדוש ברוך הוא חי לנצח, גם האדם שנכלל בו לגמרי חי לנצח, כי על ידי שאין בדעתו אלא אמתת מציאותו יתברך, ואינו רואה משום דבר רק אורו יתברך האין סוף, על ידי זה גם הוא נכלל באור האין סוף, וכמו שהקדוש ברוך הוא נצחי כך הוא נעשה ניצחי, ובשביל זה הצדיקים אף פעם אינם מתים, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (תענית ה' ע"ב) יעקב אבינו לא מת, "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", כי כשאדם משאיר ילדים בזה העולם, אזי מזכירים תמיד שילדים אלו הם בני פלוני, כי מזכירים שמו של אדם על שם אביו, שזהו הבן של פלוני, נמצא שהאדם הזה חי, כי הוא השאיר בן בזה העולם, אותו דבר כביכול אצל הקדוש ברוך הוא, כשיהודי מחזק את עצמו באמונה פשוטה ותמיד מדבר רק מאמונתו יתברך, וכן מחזק יהודים אחרים לאמונה פשוטה בו יתברך, אז נמצא שהוא מוריד את הקדוש ברוך הוא בזה העולם, והקדוש ברוך הוא נמצא איתו, והרי כל בר ישראל נקרא בן להקדוש ברוך הוא, וכמו שכתוב (דברים י"ד א') "בנים אתם להויה אלוקיכם", וכמו אצל בן בגשמיות שאפילו אם האבא הלך, ולא רואים אותו, אבל אם יש בן הממשך את שמו, זה כאילו האבא הוא כאן, כמו כן כביכול אצל הקדוש ברוך הוא, כשעם ישראל מקדשים את שמו, ומפרסמים את שמו, בזה הקדוש ברוך הוא מתגלה כאן בזה העולם, ובשביל זה עבודת הצדיקים לגלות תמיד את הקדוש ברוך הוא, וכמו שעשה אברהם אבינו, שהיה ראש למאמינים, והוא גילה ופירסם את הקדוש ברוך הוא בכל העולם כולו במסירות נפש הכי גדולה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: שלא שייך אמונה בלי מסירות נפש, כי על אמונה צריכים

מסירות נפש גדולה מאד, ועיקר המסירות נפש הוא כשמנסים את האדם בכל מיני ניסיונות קשים ומרים, והוא רואה ההיפוך מהאמונה, שרואה שהרשעים עושים חיל, ולא קורה להם כלום, רק אדרבה הם מצליחים מאד, והצדיקים שמאמינים בהקדוש ברוך הוא סובלים חרפות ובזיונות מרשעים ארורים שרודפים אותם, ואף על פי כן מתחזקים באמונה פשוטה בו יתברך, זהו עיקר מעלת האמונה, כי אמונה נקרא כשיש לי מתנגד להאמונה, ואני רואה ההיפוך מהמציאות, ואף על פי כן אני מתחזק באמונה, זה נקרא שלימות האמונה, כי אם הולך לאדם רק טוב, והוא מאמין בהקדוש ברוך הוא, עדין אין זה סימן שהוא מאמין, רק עיקר האמונה מתגלת אצל האדם כשהולך בדיוק ההפך ממה שהוא רוצה, ואף על פי כן הוא מתחזק באמונה, זה אמונה אמיתית. ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן נקרא אברהם אבינו ראש למאמינים, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (שיר השירים רבה פרשה ד' סי' י"ט) כי אף שעבר על אברהם אבינו עשרה ניסיונות קשים ומרים, ההיפוך מהמציאות, וההיפוך ממה שהאמין, אף על פי כן לא שם לבו לזה, והחזיק באמונה, ואז בימיו היה נמרוד שעשה את עצמו לאליל, והמריד את כל העולם כולו נגד הקדוש ברוך הוא, כי עשה את עצמו מציאות, וכל הפסילים היו הפסל של נמרוד, ותרח היה שר צבאו של נמרוד כמובא בספר הישר פרשת נח, ואברהם אבינו לא התפעל ממנו כלל, ושבר את כל הפסילים שהיה לתרח בדמותו של נמרוד, אז הלך נמרוד והכניס אותו בבית הסוהר עשר שנים, וכמובא בגמרא (בבא בתרא צ"א.) ששלש שנים היה עצור בעיר כותא ששם נולד אברהם היינו בעירק, ושבע שנים היה אברהם נחבש בקיור היינו הרי אררט, ואף על פי כן הוא לא התפעל שישב עשר שנים בבית הסוהר, אלא גילה ופרסם את הקדוש ברוך הוא גם שמה, וכשנמרוד ראה שאינו יכול נגד אברהם אבינו, הלך והכניס אותו באור כשדים להשרף, ואף על פי כן אברהם אבינו לא התפעל, רק אמר, אתה רוצה לשרוף אותי? תשרוף אותי, אבל אני לא עוזב את הקדוש ברוך הוא, וזה נקרא שלימות האמונה, שאדם רואה ששורפים אותו, ורואה שיש להרשע כל הכוחות ועושה ליצנות ממנו, ואומר, מה אתה מאמין בהקדוש ברוך הוא?! אני שורף אותך, ואף על פי כן הוא מתחזק ואומר "יש אלוקים חיים ומלך עולם שברא את העולם, ולא אכפת לי כלום, אתה רוצה לשרוף אותי, תשרוף אותי, מה שהקדוש ברוך הוא רוצה הוא יעשה אתי, אני לא עוזב את הקדוש ברוך הוא", זה נקרא שלימות האמונה, ואי אפשר להגיע לאמונה כזה אלא כשהולך לו בדיוק ההיפוך ממה שהוא רוצה, ואף על פי כן מתחזק באמונה, ובשביל זה אמונה זה מאד מאד קשה, וזה שאמר רבינו ז"ל (שיחות הר"ן סי' ל"ג) אצל העולם אמונה הוא דבר פשוט, אבל אצלי העיקר זה אמונה, בני אדם חושבים שאמונה זה דבר פשוט וקל מאד, אבל אצלי האמונה הוא הכל, כי מנסים את האדם בכל מיני ניסיונות קשים ומרים, ועיקר האמונה הוא כמו שהנשים וההמון עם הכשרים מאמינים, בלי שום חכמות כלל, כי החכמים בעיניהם עוזבים את הקדוש

ברוך הוא בשעה שיש להם איזה צרה, אבל הנשים ופשוטי העם, נשארים חזקים באמונה תמיד.

ואמר מוהרא"ש נ"י: שמוכא דבר פלא בכתבי רבי יוסף יעבץ ז"ל, שהיה בזמן גזירת גירוש ספרד, ואז היה הדור של האנוסים, וכותב שם, מי היו אלא האנוסים? כל אלו שהיו חכמים גדולים מאד, ועשו לעצמם חשבון, שיאמרו בפרהסיא שאינם מאמינים חס ושלום, ובהצנע יקיימו את התורה והמצוות, לא כן האנשים פשוטים, וכן הנשים והילדים אמרו פתוח, שהם מוכנים ליהרג על קידוש ה', ולא יכפרו חס ושלום בהקדוש ברוך הוא, והם מתו על קידוש השם, והסוף של אלו האנוסים היו שגם אותם הרגו, ונמצא שחיללו את השם רחמנא ליצלן, כי כך אומר הרמב"ם (הלכות יסודי התורה הלכה ה') מה נקרא קידוש השם? כשיש עשרה בבני ישראל ורוצים להעביר אחד על הדת, והוא מקדש שם שמים ואומר בשום פנים ואופן שאינו רוצה, אזי זה נקרא נהרג על קידוש השם, אבל אם חס וחלילה אחד נכנע, אפילו שהוא עושה רק לפנים, שבגלוי הוא אומר שאינו מאמין, אבל בהצנע הוא מאמין, כבר מחלל את השם רחמנא ליצלן, רואים מזה שדוקא אלו שהולכים בתמימות ופשיטות כדרך הנשים והילדים, הם מוסרים את נפשם על קידוש השם, וזה נקרא שלימות האמונה, שאדם מוכן למסור את נפשו בשביל הקדוש ברוך הוא, אשרי הזוכה להגיע אל שלימות האמונה באמת.

אמת

מוהרא"ש נ"י אמר: שככל דבר בעולם צריכים מדת אמת, ואם אין אמת אין כלום, כי חכמינו הקדושים אמרו (יומא ס"ט ע"ב) אמת הוא חותמו של הקדוש ברוך הוא, וכמו צ"ק או שטר אם אין חתימה, זה לא שוה כלום, וזה כמו חתיכת נייר, אבל אם יש חתימה, זה כבר שוה את כל הכסף הכלול בו, כי העיקר הוא החתימה, אותו דבר, בכל דבר צריך להיות החתימה של הקדוש ברוך הוא, ומה החתימה של הקדוש ברוך הוא? אמת, ובשביל זה אומר רבינו ז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' קי"ב) שהמשכיל המבין יש לו להתפלל כל ימיו, "שיזכה פעם אחד כל ימי חייו, לדבר דיבור אחד אמת לפני ה' יתברך כראוי", כי הרבה פעמים האדם מטעה את עצמו, וחושב שהוא מדבר באמת אל הקדוש ברוך הוא, אבל רבינו ז"ל אומר שצריכים לבקש כל ימי חייו שהלואי שיזכה פעם אחת בחיים לדבר באמת לפני הקדוש ברוך הוא, כי אדם יכול להטעות את עצמו עם האמת דייקא, כי הוא חושב שהוא מחזיק באמת, ולכסוף הוא נמצא

בטעות גדולה מאד, ולכן צריכין לבקש הרבה מהשם יתברך שיזכה להגיע אל מדת האמת באמת, ולא יטעה את עצמו כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שביותר צריכים מדת האמת בהתקרבות לצדיקים, כי כמו שצריכים בכל דבר שבקדושה מדת האמת, כך צריכים בהתקרבות לצדיקים מדת האמת, כי רבינו ז"ל אומר (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ז') אשר אי אפשר להגיע לאמת אלא על ידי התקרבות לצדיקים, כי העצה של המון עם זה כולה שקר, כי הוא נותן לך עצה מזה העולם, ודבר שכזה העולם כולו שקר, כי יש לו אינטרסים עצמיים, אבל הצדיק נותן לך עצות של עולם הבא, שזה כולו זרע אמת, כי הוא נמצא כבר שמה בעולם העליון, והוא מדבר תמיד רק מהקדוש ברוך הוא, ולכן העצה שלו כולה אמת, אבל צריכים שההתקרבות אל הצדיק תהיה עם אמת, כי יכולים להטעות את עצמו מאד מאד, שיחשוב שהוא מקורב אל הצדיק ולבסוף הוא מאד רחוק מהצדיק, ומה העיצה לדעת אם הוא מקורב אל הצדיק? אם הצדיק מבזה אותו ומגרש אותו, ואף על פי כן הוא מחזיק מעמד וחוזר אליו, סימן שהוא באמת מקורב אל הצדיק, וכך התנהג רבינו ז"ל עם מוהרנ"ת ז"ל, כשבא לרבינו ז"ל בפעם הראשונה, רבינו ז"ל ריחק אותו מאד מאד, וכן כמה וכמה פעמים ביזה אותו ברכים וגירש אותו, ואף על פי כן מוהרנ"ת ז"ל ידע שמרבי הזה הוא לא הולך, יהיה מה שיהיה ויהיה איך שיהיה, ואף שסבל עלבונות ובזיונות מרבינו ז"ל, הוא נשאר אצל רבינו ז"ל, וזה היה הסימן שהיה מקורב באמת לרבינו ז"ל.

וסיפר מוהרא"ש נ"י מההתקרבות של מוהרנ"ת ז"ל לרבינו ז"ל, כי רבינו ז"ל נכנס לגור בעיר ברסלב לפני ראש השנה שנת תקס"ג, ומוהרנ"ת ז"ל היה גר בעיר נעמרוב, והיה לו חבר טוב ושמו ר' נפתלי, שגם כן נולד בעיר נעמרוב, ולרבינו ז"ל היה מקורב איש בשם ר' ליפא, והוא היה מקורב לרבינו ז"ל כבר משנים קדומות, ובשבת קודם הסליחות היה ר' ליפא אצל רבינו ז"ל, ולסליחות במוצאי שבת קודש חזר ר' ליפא לביתו בעיר נעמריב, ובשעת הסליחות התפלל ר' ליפא בהתעוררות גדולה מאד, ובפרט כשהגיעו לסוף הסליחות בהתפילות והפיוטים, שאומרים "עננו ה' עננו וכו'", "מי שענה לאברהם אבינו וכו'" שבדרך כלל שמה כבר אנשים חוטפים ואומרים את זה מהר, כי עיקר ההתעוררות זה רק בהתחלת הסליחות, אבל בסוף הסליחות על פי רוב נתקרר ההתלהבות, ואצל ר' ליפא היה בדיוק ההיפוך, כשהגיע לסוף הסליחות היה בתבערת הלב יותר מבתחילה, ועשה עסק שלם מכל שורה, "מי שענה לאברהם אבינו וכו'", "מי שענה ליצחק אבינו וכו'", "מי שענה ליעקב אבינו וכו'" והאריך בתפילה זו מאד, ואז אמר ר' נפתלי למוהרנ"ת ז"ל, תראה איזה פלא הוא זה, שיתפלל בהתלהבות כזאת, ומאיפה האברך הזה לוקח כוחות כאלו שיאמר סליחות בהתלהבות כזאת? והלכו לשאול אותו על זה, ואמר להם אני מקורב אל צדיק

שעכשיו נכנס לגור בעיר ברסלב לא רחוק מכאן, ומשם אני מקבל את כל ההתעוררות ובהתחזקות שלי, ותיכף ומיד נסכם אצלם שהם מוכרחים לנסוע אל הרבי הזה, כי גם להם בער לבם לעבודת השם יתברך, אבל לא היה להם צדיק למי להתקרב, וראו שכאן יש אברך שכל כך בוער לו הלב בשעת התפילה ואומר את זה בחמימות ובהתעוררות כזו, שלבסוף הוא יותר מלוהב מבתחילה, ורצו מאד להכיר גם כן את הצדיק הזה, ולכן נסעו לרבינו ז"ל, ורבינו ז"ל הלהיב מאד את לבכם, ותיכף ומיד שמעו שאצל רבינו ז"ל העיקר הוא ראש השנה, ולכן חזרו לביתם, ואחר כך חזרו לרבינו ז"ל על ראש השנה שנת תקס"ג, והיו אצל רבינו ז"ל הרבה זמן, וכך התקרבו לרבינו ז"ל על ידי הסליחות של ר' ליפא, ועבר כמה שנים ור' ליפא התחיל להתקרב, עד כדי כך שפעם אחת בסעודה שלישית שרבינו ז"ל משך את הסעודה הרבה זמן אחר צאת הכוכבים, ובאמצע אמירת התורה של רבינו ז"ל נכנס איזה סוחר ורימו לר' ליפא שיצא, כי גם ר' ליפא היה סוחר, והם היו עושים מסחר ביחד, ויצא, ודברו ביחד מהעסקים, וכשחזר הזכיר רבינו ז"ל את לשון התיקונים (תיקון ג' מהתיקונים האחרונים) המובא בדברי רבינו ז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' כ"ג) שהסטרא אחרא 'חייכית בהון' צוחקת מאדם, 'בעותרא' בעשירות, 'בהאי עלמא' בעולם הזה, 'ולבתר קטילת לון' ואחר כך הורגת אותו, וזה היה לו בזיון שרבינו ז"ל אמר את זה לפני רבים שהעשירות משחקת עם האדם ולבסוף העשירות הורגת את האדם, ומאז הפסיק לבוא לרבינו ז"ל, ועבר שנים אחר ההסתלקות של רבינו ז"ל פגש אותו מוהרנ"ת ז"ל ושאל אותו, "ר' ליפא, מה קרה אתך, למה נתרחקת מרבינו ז"ל?", אמר לו, מה אני אעשה, רבינו ז"ל עשה עלי בדיחה וכולם צחקו והתביישתי, אז החלטתי שאני לא חוזר, אמר מוהרנ"ת ז"ל "אם הרבי היה לוקח מקל ומרביץ לי ברבים לא הייתי עוזב אותו, מרבי כזה בורחים?"

ואמר מוהר"ש נ"י, שרואים שההתקרבות שלו לא היתה עם אמת, כי אם ההתקרבות היתה עם אמת לא היה שייך להתרחק מרבינו ז"ל, כי אפילו אם רבינו ז"ל לא יתן לך להכנס אליו בעולם העליון חס ושלום, צריכין להיות עקשן לומר "את הרבי הזה אני לא עוזב", וזה סימן שמקורבים באמת, הינו אפילו שאני בטוח שבועם העליון לא אזכה להיות בהיכל של רבינו ז"ל, אך על פי כן אני מחזיק ברבי הזה שיכול לחזק ולעודד אותי ולשמח אותי, וזה נקרא התקרבות באמת, שמוכן לאבד את העולם הזה ואת העולם הבא להיות מקורב אליו.

ואמר מוהר"ש נ"י: שעם ר' ליפא הזה קרה מקרה מאד פלא, מאחר שהוא היה מאד מסור לרבינו ז"ל בעודו מקורב, ועזר הרבה לרבינו ז"ל, וללכך הבדיחה לא נתקיימה אצלו אלא נתקיים אצל נכדו, כי היה לו נכד והשם שלו היה ר' משה זאב, וקרו אותו

משה ולוול, הוא היה סוחר גדול כמו הסבא שלו, והיה לו עגלון פרטי שהוא לקח אותו למסחרים, ועבד איתו ביחד כמה שנים, פעם אחת כשנסעו בתוך יער והעגלון הגוי ידע שיש לר' משה ולוול כסף, אז באמצע הדרך נטה את העגלה בתוך היער, ונעצר ואמר לר' משה ולוול, תן לי את כל הכסף ואם לא אני הורג אותך, ר' משה ולוול ראה שהוא נמצא בצרה, אז נתן לו את כל הכסף, אחר כך אומר לו הגוי, אני החלטתי שאני הורג אותך אפילו שנתת לי את הכסף, הוא שואל אותו למה? אמר לו הגוי, מפני שאני מפחד שאתה תגיד למשמרה, והוא לוקח גרזן והולך להרוג אותך, אז ר' משה ולוול התחיל לבכות ואמר תעשה לי טובה לפני שאתה הורג אותי, תן לי להתפלל מנחה, אז הוא הסכים, אז הוא התחיל להתפלל מנחה, תתארו לעצמכם אדם עומד לפני שהולכים להרוג אותך, איך הוא מתפלל מנחה בדמעות שלישי, ובכה הרבה אל הקדוש ברוך הוא, והתפלל בהתעוררות מאד גדולה, עד שנכנס בלב העגלון רחמנות למה אני צריך להרוג אותך, אני עובד אצלו כבר כמה שנים, אז אמר לו החלטתי שאני לא הורג אותך, בא אני אחזיר אותך בחזרה לעיר, החזיר אותך חזרה, ואז אמר לו ר' משה ולוול תודה רבה שרחמת עלי שלא הרגת אותי, אבל מהיום והלאה אתה מפוטר מהעבודה, ואני לא רוצה אותך לעגלון, אז הגוי היה באכזבה גדולה מאד, שהרי עבד אצלו כמה שנים, והלך לביתו, ובביתו סיפר, תראו מה שהיהודי הזה עשה לי, שפיטר אותי אחרי כמה שנים מן העבודה, ולא סיפר שהוא בעצמו רצה להרוג אותך, אלא סיפר שהיהודי הזה פיטר אותך, ושמה ישב גם הנכד שלו גוי צעיר ששמע את זה, איך היהודי פיטר את הסבא שלו מהעבודה, אז התמלא רציחה, והלך אל ר' משה ולוול ודקר אותו עם סכין והרג אותו רחמנא ליצלן, ואז נתקיים הדיבור של רבינו ז"ל שאמר את הלשון של התיקונים "חיכית בהון בעותרא בהאי עלמא", הסטרא אחרא משחקת עם האדם בעשירות בזה העולם, "ולבתר קטילת לון", ולכסוף הורגת אותך, רואים מזה איך שאדם צריך מאד מאד לפחד מצדיק, כי חכמינו הקדושים אומרים (אבות ב' משנה י') עקיצתם עקיצת עקרב, כי מאד צריכים להזהר בכבוד הצדיק, אם אתה באמת מקורב אל הצדיק ושומע בזיונות וסובל, לכסוף תזכה למדריגות גבוהות בעבודת השם יתברך, וזה נקרא התקרבות אל הצדיק עם אמת, אף שהוא מגרש אותך ומבייש אותך ואתה חוזר, זה סימן שאתה מקורב אל הצדיק עם אמת.

וסיים מוהרא"ש נ"י, שאותו דבר הוא עם תפילה, מה נקרא תפילה עם אמת? כשאדם משתדל להתפלל, ויש לו מחשבות זרות והרהורים רעים ובלבולים בתוך התפילה, כמו שאמר רבינו ז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ל') שכל המחשבות זרות באים לאדם בשעת התפילה, ואף על פי כן הוא מתחזק ומתפלל בעקשנות גדולה עוד פעם ועוד פעם, ואינו עוזב את התפילה, זה נקרא תפילה באמת, כי אינו עוזב את התפילה אפילו בכל מיני התרחקויות, כי מכניסים לו כל מיני מחשבות זרות, ומגרשים אותו

מהתפילה, כאילו שלא צריכים אותו, והוא אומר בשום פנים ואופן אני לא עוזב את הקדוש ברוך הוא, זה נקרא תפילה באמת, ואותו דבר עם תורה, מה נקרא תורה עם אמת? כשאני לומד ואני לא מבין, ואני לומד פרק משניות ולא נכנס לי בראש, כי הראש מלא זבל וזוהמה ומלא מחשבות זרות ואני לא מבין, ואף על פי כן אני גורם פרק משניות, ועוד פרק, ועוד פרק, ועוד פרק, ואני לא נכנע ולא מפסיק, רק אני מסיים מסכתא ועוד מסכתא עד שאני גומר ששה סדרי משנה ואני מתחיל עוד פעם, וכן עם ש"ס אני לומד דף, ועוד דף, ועוד דף, עד שאני גומר פרק, וגומר עוד פרק, ועוד פרק, ועוד פרק, עד שגומר מסכתא, ובשום פנים ואופן אני לא עוזב את התורה, אפילו שאני לא מבין, כי את התורה אני לא עוזב, זה נקרא לימוד התורה עם אמת, ולכסוף התורה יגלה לו את פניה ויזכה להבין ולזכור את כל מה שלמד, אשרי מי שזוכה לעבוד את עבודתו תמיד עם אמת.

אחדות

מוהרא"ש נ"י אמר: שאין עוד דבר טוב ומוצלח בחיי האדם כמו כשמחזיקים את עצמו באחדות אחד, ולהיפוך אין עוד יותר קללה מפירודים, כשנפרדים אחד מהשני, כי כשמתאחדים ביחד אז יכולים מאד להצליח בכל דבר, אבל כשמתפרדים יש רק כשלון, ומובא במדרש (ילקוט עמוס רמז תקמ"ח) קנה אחד יכולים לשבור, אבל הרבה קנים אי אפשר לשבור, כשהרבה קנים קשורים ביחד אי אפשר בשום פנים ואופן לשבור אותם, מה שאין כן אם זה קנה אחד לבד, בקלות יכולים לשבור אותו, כך כשבחורים בישיבה מחזיקים את עצמם ביחד, וכל דבר שהם עושים הם עושים ביחד, מנקים ביחד, אוכלים ביחד, לומדים ביחד, אזי אף אחד לא יכול לשבור אותם, כי כשרואים שכולם לומדים זה מכנים חשק בכולם שילמדו, כי אחד מתעורר מהשני, כשאוכלים ביחד אז אחד מתבייש מהשני, והוא לא יאכל כמו רעבתן, כי מתבייש מאחרים, כשמנקים ביחד אז הכל הולך יותר בקלות, כי מה שלוקח לאחד שעה לנקות את הבית מדרש ואת הישיבה, לכמה בחורים ביחד יקח חמש דקות, וכן בכל דבר כשיש אחדות יש בזה ברכה, לא כן כשיש פירודים יש בזה קללה, כי כל אחד מושך לכיוון אחר, ואזי מה קורה? החבורה מתפרדת וכבר לא נשאר מהם כלום, ואף אחד לא יכול ליהנות, לא כן כשאוחזים את עצמם באחדות אז יש לכולם הצלחה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כשרבינו ז"ל יצא מעיר ברסלב לנסוע לעיר אומין להסתלק, אז עמד ליד המזוזה והחזיק ידו הקדושה על המזוזה, ואמר לאנ"ש, "אם תחזיקו את עצמכם ביחד תוכלו להמשיך אותי עוד פעם אצלכם", ודבר זה ראינו במשך כל הדורות, איפה שהיה קיבוץ של אנ"ש שהחזיקו את עצמם ביחד באהבה גדולה מאד,

הרגישו שרבינו ז"ל נמצא שמה, כי אחד עזר לשני, ודברו רק מהעצות של רבינו ז"ל, וראו עין בעין ממש איך שרבינו ז"ל נמצא שמה.

וסיפר מוהרא"ש נ"י: כשהוא בא בפעם הראשונה לקיבוץ רביז"ל בראש השנה, זה היה בשכונת איסט סייד בניו יארק, כי שמה היה הבית הכנסת היחידי של חסידי ברסלב בכל ארצות הברית, והתפללו שמה סך הכל בקושי חמש עשרה אנשים על הקיבוץ בראש השנה, וכבר היה ביניהם שבע בחורים צעירים, וזה היה בשנת תש"כ, אבל את האהבה שהיתה בין האנשים, סיפר מוהרא"ש נ"י, עוד לא ראיתי בחיים, ממש הרגישו שרבינו ז"ל נמצא איתנו כל הראש השנה, וזה לא יכולים להסביר, כי היה אחדות אחד, ואחד עזר לשני, ודיברו רק מרבינו ז"ל, והרגישו ממש שרבינו ז"ל פה כל הראש השנה איתנו, כל כך היה אחדות ואהבה בינינו, ומאז באתי לכל ראש השנה, והצטרפו עוד כמה אנשים, ותמיד הרגישו איך שרבינו ז"ל נמצא איתנו, ממש כמו בחיים חיותו, כי היה אחדות ותמימות כזו עין לא ראתה, עד שלבסוף בא איזה לץ מאנשי שלומינו שבא לגור בארצות הברית, והוא קלקל את הכל עם הליצנות שלו, והוא התחיל לעשות פרודים בין אנשים, הסית מזה על זה ומזה על זה, עד שנעשה מחלוקת גדולה, ולבסוף התפרדו ועשו בית הכנסת נפרד, ואחד כך עוד בית הכנסת נפרד, ואחר כך עוד בית הכנסת, כך היו שלש בתי כנסיות על שם רבינו ז"ל, אף שמצד אחד יצא טובה שנתרבו הבתי כנסיות על שם רביז"ל, אבל הקנאה והשנאה שהלץ הזה הכנים בין אנ"ש, זה גרם בכיה לדורות, כי אין למעלה מאחדות ואהבה.

וסיים מוהרא"ש נ"י: שכל זמן שיש אחדות, יכולים להמשיך את רבינו ז"ל שמה, ולהרגיש שהוא נמצא איתנו ביחד, אבל הרגע שמתחיל להיות פירודים ואחד שונא את השני, ואחד לא יכול לדבר עם השני, כבר מגרשים את רבינו ז"ל, ולכן אשרי הזוכה להצטרף אל קיבוץ של אנשי רביז"ל ששורה אחדות ואהבה ביניהם, כי אז יקבלו כל התיקונים הנפלאים שרביז"ל רוצה לזכות אותנו.

איני יודע

מוהרא"ש נ"י אמר: שאדם צריך להרגיל את עצמו לומר על כל דבר איני יודע, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות ד.) למד לשונך לומר איני יודע שמא תתבדה ותאחו, על כן על כל שאלה ששואלים את האדם, ובפרט כשתלמיד שואל את רבו, קודם כל שיאמר "איני יודע", ומה התועלת בזה? זה מכנים באדם מדת הענוה והשפלות, כי אם האדם אומר על כל דבר "אני יודע" זה סימן שיש בו גאווה וגדלות

וישות, וכאילו רוצה להראות שיודע את הכל, אבל כשאומר "איני יודע" זה שובר את הגאווה והגדלות שלו לגמרי ומכניס בו ענוה ושפלות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדבר זה מרומז בדברי רש"י בפרשת תולדות שכותב על הפסוק (בראשית כ"ז פסוק ה') אם יעקב ועשיו, "איני יודע מה מלמדינו", ולכאורה אם רש"י הקדוש לא ידע פירוש בפסוק, לא היה צריך לכתוב כלום, כמו בכמה מקומות בתורה שאין על זה פירוש רש"י, אבל רש"י כותב כאן "איני יודע" דווקא, ללמד אותנו מדת הענווה והשפלות, וכמאמר חכמינו הקדושים הנ"ל, למד לשונך לומר איני יודע, וזהו "מה מלמדינו" שמלמד אותנו מדת מ"ה ושפלות, כי כשאדם עונה תמיד בכל פעם "איני יודע", זה סימן שאוחז במדת השפלות באמת, והוא מוכן לקבל דעת וחכמה חדשה שיתנו לו מן השמים.

וכן מועיל אמירת "איני יודע" להבין רצון האדם ששואל אותו, אם כוונתו באמת או לא, כי אם ההוא מתעקש ושואל אותי עוד פעם ועוד פעם, זה סימן שהוא באמת רוצה לקבל ממני, ואז אני אומר לו חוות דעתי, אבל אם סתם רוצה לגזול ממני את הזמן, וכשאמרת לי "איני יודע" הוא בורח, זהו סימן שאין כוונתו באמת, וטוב לו שילך לדרכו, כי מי שמתכוון באמת להתקרב אל צדיק, ולקבל ממנו עצה, אפילו שהצדיק ידחוף אותו פעם ופעמיים ושלוש, לא יעזוב את הצדיק, ואפילו שהצדיק יאמר "איני יודע", יתעקש וישאל, "אנא רבי, תגידו נא לי", ויתעקש ולא ילך ממנו, וזהו סימן שכוונתו באמת, ובשביל זה מעלה לומר לתלמיד "איני יודע", כדי לשים לו איזה מניעה לראות אם הוא באמת רוצה לקבל עצה, או סתם רוצה לגזול ממנו מאת הזמן, כי אולי אין לו מה לעשות עם הזמן, ולכן הוא בא לבזבז את הזמן אצל רבו, אבל אם הרב אומר לו "איני יודע", והתלמיד מתעקש ונשאר אצל הרב, זהו סימן שכוונתו באמת, ואז בוודאי הרב יאמר לו חוות דעתו ויתן לו עצה נכונה באמת.

נמצא שהענין של "איני יודע" יש בו כמה מעלות, ראשון שנחקק בו מדת הענווה והשיפלות, כי לא מוכרחים לומר על כל דבר "כן, אני יודע", שזה בונה אצלו ישות, ושנית, שהוא ניצל מתלמיד שאינו הגון, והרי חכמינו הקדושים אומרים (חולין קל"ג). כל המלמד תורה לתלמיד שאינו הגון כאילו זורק אבן למרקולים, היינו בחינת עבודה זרה רחמנא ליצלן, ולכן כשהרב אומר "איני יודע" והתלמיד בורח ממנו, הרי הוא ניצל מתלמיד שאינו הגון, אבל אם התלמיד מתעקש והוא בא עוד פעם, ועוד פעם, וחוזר ושואל את הרב עד שעונה לו, אזי הוא נעשה תלמיד הגון, ויהיה כלי מוכשר לקבל מה שילמדו איתו, וזה היה הדרך של רבינו ז"ל, שתמיד התחמק ואמר "איני יודע", וכשלא עזבו אותו אז הוא למד עם התלמיד, וזה היה סימן שהוא תלמידי אמיתי.

ואמר מוהרא"ש נ"י: שהוא ידיעה חשובה לדעת שלא מוכחרים לבלות ולכזבו זמן לדבר עם בן אדם שאינו מוכן לקבל ממך, כי מיד שרואים שהאיש הזה אינו שייך אליך למה לך לבזבו זמן עמו, הלא ממילא לא יקבל ממך, ולכן כשאומרים לאחד "איני יודע", והוא עוזב אותך, סימן שאין אתה צריך לדבר עמו כלל, רק אם אף על פי כן הוא מתעקש, והוא כן רוצה לקבל ממך עצה, סימן שהוא בא לשמוע באמת, אם כן בוודאי תצליח כשדבר איתו, וכן אם אין האדם בא לדבר עמך כלל, רק בא לדבר עם אחר, אין אתה צריך להתערב בענין, כי הלא לא בא אליך כלל, וסימן שאינו מוכן לקבל ממך.

וסיפר מוהרא"ש נ"י: שלרבינו ז"ל היה תלמיד בשם ר' יודיל, והוא היה לפני כן תלמיד של הרב הקדוש רבי פנחס מקאריין זכותו יגן עלינו, והוא היה בעל מקובל גדול מאד, ותמיד הסתובב בדביקות עצומה, והיה מיחד ייחודים, והיה יותר מבוגר מרבינו ז"ל, אף על פי כן לבסוף התקרב לרבינו ז"ל בצורה נפלאה, ואחר הסתלקות רבינו ז"ל בכל פעם כשנסע לציון רבינו ז"ל עבר דרך העיר ברסלב, כי הוא היה גר בעיר דאשיב, ובכדי להגיע לאומין הוצרך לעבור דרך עיר ברסלב, והיה מתאכסן אצל מוהרנ"ת ז"ל, ומוהרנ"ת ז"ל כיבדו אותו מאד, כי ידע שרבינו ז"ל הפליג במעלתו, ופעם באו שני אברכים וחיפשו את ר' יודיל בבית מוהרנ"ת ז"ל, כי רצו לדבר איתו בעבודת השם יתברך, כדרכו של תלמידי רבינו ז"ל, אבל ר' יודיל כבר נסע, וכששאלו את מוהרנ"ת ז"ל איפה ר' יודיל, ומוהרנ"ת ז"ל אמר שהוא כבר נסע, הלכו להם.

ואמר מוהרא"ש נ"י: שאמר לו ר' לוי יצחק ז"ל, שמהסיפור הזה יכולים ללמוד דבר פלא, כי הרי ידוע שמוהרנ"ת ז"ל דיבר עם כל אדם, ומי שרק בא אליו היה מדבר איתו בעבודת השם יתברך, ואצלו הדלת תמיד היתה פתוחה, ואם כן כשבאו שני אברכים וחיפשו את ר' יודיל, והוא כבר הלך, היה מוהרנ"ת ז"ל צריך לומר להם, בואו ונדבר ביחד בעבודת ה', ולמה הניח אותם ללכת לדרכם?, אבל רואים מזה, שאם אין אדם בא אליך לדבר עמך, סימן שלא יקבל ממך, כי הרי אינו מחפש אותך רק מחפש אחר, אם כן עכשיו אינו נחשב התלמיד שלך.

וסיים מוהרא"ש נ"י, שכך נהג רבינו ז"ל עם מוהרנ"ת ז"ל, שהוא שם לו כל כך הרבה מניעות עד שמוהרנ"ת ז"ל אמר, את כל המניעות שברתי כבר, אבל זה היה המניעה הכי קשה, כי היה לו באמת הרבה מניעות בהתקרבותו, כי חמיו היה נגדו שהיה הולך לרבינו ז"ל, ואביו היה נגדו שהולך אל רבינו ז"ל, ואשתו היתה נגדו שהולך אל רבינו ז"ל, אבל לא שאל אותם וברח ונסע אל רבינו ז"ל במסירות נפש הכי גדולה, והרבה פעמים הלך רגלי מעיר נעמרוב עד עיר ברסלב, אבל המניעה הכי גדולה היתה כשבא לרבינו

ז"ל ורבינו ז"ל הקפיד עליו ושאל, על מה באת? וזה היה המניעה הכי גדולה אצלו, שרבינו ז"ל הראה כאילו הוא מקפיד שבא אליו, ואמר מוהרנ"ת ז"ל שזאת הייתה המניעה יותר גדולה מכל המניעות, כי כבר שבר את הכל ורבינו ז"ל דוחה אותו, אף על פי כן עשה מוהרנ"ת ז"ל את עצמו כאסקופה הנדרסת ולא הסתכל על שום דבר, ודייקא מחמת זה זכה מוהרנ"ת ז"ל יותר מכל התלמידים, כי התעקש להתקרב אל רבינו ז"ל באמת, ועל כן כשאדם שומע מהרבי "איני יודע", לא יהיה לו חלישות הדעת, אלא אדרבה יתעקש וירצה לדעת, כי תלמיד אמיתי רוצה לדעת, ואם הוא מתעקש ואומר "אני רוצה לדעת", ואף שהרבי "אומר איני יודע" ודוחף עליו ודוחק אותו, אזי הרבי יראה שבאמת הוא רוצה ואז יגלה לו דעתו באמת, אשרי מי שאינו ממעה עצמו כלל.

אכזריות

מוהרא"ש נ"י אמר אשר המדה של אכזריות היא המדה הכי גרועה, וזה המדה של הגויים, כי טבע של גוי שהוא אכזר, ואיך מתחיל אכזריות? זה מתחיל עם חיות, שמתאכזרים על בעלי חיים, ואחר כך גומרים עם בני אדם, כי עושים כל מיני נסיונות על חיות, ולבסוף רחמנא ליצלן עושים נסיונות על בני אדם, וזה רואים אצל רופאי אליל, שהם עושים כל מיני נסיונות על חיות באכזריות הכי נוראה, וחותרים אותם כשעדיין חיים, ולבסוף עושים נסיונות על בני אדם בבתי חולים, על זקנים וזקנות, וגם על ילדים ששוכבים בבתי חולים בלי הורים, ואף אחד לא מסתכל עליהם, ועליהם עושים נסיונות, ואם אחד נפטר מהנסיונות רחמנא ליצלן, אומרים שככה היה סתם ואין הם אשימים, והם רוצחים ממש, וכך מתחיל האכזריות: היינו שמתחיל עם חיות וגומרים עם בני אדם, וצריכים לזכור שצער בעלי חיים דאורייתא (שבת קכ"ח:), ולכן למה לך לצער בעלי חיים? הלא ידוע שהאר"י הקדוש לא הרג אפילו זבוב, עד כדי כך היה נזהר בצער בעלי חיים, ומכל שכן שאסור לצער בני אדם, כי זהו הסימן של יהודי - שיש לו מדת החסד, אבל כשיש לו מדת האכזריות, צריכים לבדוק אם אין אצלו איזה אבר של גוי, כי יהודי בטבע אינו יכול לעשות אכזריות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אני לא יכול לסבול בשום פנים ואופן איש אכזר, אדם שעושה רשעות לשני, בלי טעם ובלי סיבה, כי אפילו כששני אנשים מתקוטטים זה גם צער גדול לראות, וכמו שאמר פעם מוהרנ"ת ז"ל, כשהוא רואה שני סבלים, היינו אפילו שני אנשים פשוטים, מתקוטטים, דוקר לו הצדדים, כי למה ליהודים לריב ולהתקוטט? אבל סתם לעשות רשעות להשני, להוציא כסא מתחתיו או לשים לו רגל שיפול

ויצחקו ממנו, הלא זה סתם רשעות, והוא מדת גרוע מאד ואיני יכול לסבול איש כזה כלל.

וראינו תמיד אצל מוהרא"ש נ"י, שהיה מאד מאד מקפיד על מדת האכזריות, ואם שמע אצל איזה בחור או ילד שהתאכזר על איזה בעל חי, היה מוכיח אותו מאד, והיה אומר שאין מדה כזו שייך אצלנו כלל, ואם יש איזה חתול או כלב שמפריע, תופסים אותו ושמים אותו רחוק עשר רחובות, ונגמר הסיפור, אבל לעשות להם אכזריות ולהתעלל בהם, זה לא סימן של יהודי, וזה על חיות, על אחת כמה וכמה בעין ערך כלל להתעלל בבן אדם, ולהציק לו על שום דבר, ולמרר לו את החיים, הלא לא עשה לך שום דבר, ולכן זה המדה הכי גרועה, והיה מוהרא"ש נ"י רגיל לומר, שברוך השם אני עוקר מדה זאת מכל אלו שבאים ללמוד אצלי, כי זה היסוד הראשון שאני מאד מאד חזק על זה, שלא יהיה במחנינו מדת אכזריות, וראיתי במשך השנים שכל אלו שהשתמשו באלימות ובאכזריות אחד נגד שני, ולא רצו לעשות טובה אחד לשני, לבסוף נשארו מסכנים, ואף אחד לא רצה שייכות אליהם, כי בני אדם לא יכולים לסבול אכזרים, ולכן אשרי הנזהר מאד ממדת אהכזריות ומכריח עצמו לעשות טובות עם כל הבריות, כי טוב לו בזה ובבא לנצח.

